

Lovetatko virheitä – kehitätkö arviointia?

Oppimisen arviointi puhututtaa taas. Poikien tyttöjä heikommät arvosanat huolestuttavat, kuten myös oppilaan temperamentin yhteys annettuihin arvosanoihin. Oppimistulosten arvioinnit ovat osoittaneet opettaja-arvioinnin olevan epäyhdenmukaista. Arviointia pidetään myös liian opettaja- ja koekeskeisenä. Ratkaisuksi on esitetty niin valtakunnallisten testien laatimista perusopetukseen kuin numeroista luopumista. Uusi elokuussa 2016 voimaanastuva perusopetuksen opetussuunnitelma korostaa arviointia, eikä syyttä. Arvioinnin kautta välitämme viestiä siitä, mitä pidämme tärkeänä ja millaista osaamista arvostamme.

Millainen arviointi – sellainen arviointikulttuuri. Yhteisön arvostukset, uskomukset ja käsitykset arvioinnin tavoitteista ja tehtävistä ohjaavat yhteisöjen arviointikäytänteitä. Keskustellaanko arvioinnista? Nähdäänkö arvioinnin kehittäminen koko yhteisön asiana? Vastaavatko käsitykset arvioinnista itse arviointitoimintaa? Palo arvioinnin kehittämiseen ei ole itsestään selvää, sillä kehittämistyöhön on todettu liittyvän vastarintaa. Vastarintaa aiheuttaa muun muassa se, miten opettajat ymmärtävät arvioinnin merkityksen, kenen vastuulla kehittämisen nähdään olevan ja miten kehittämistyöhön vaadittavaa aikaa arvotetaan ja resursoidaan.

Arviointi uudistuu pedagogiikan myötä

Arvioinnin kehittämisen koulussa tai yliopistossa tulisi kytkeytyä ensisijaisesti siihen, millaisille oppimisteoreettisille lähtökohdille opetus ja oppiminen rakentuvat. Ei ole siis tarkoituksenmukaista kehittää opetusta ja arviointia erillään toisistaan. Erilaiset oppimisympäristöt, yhteistoiminnallisuus ja erilaisten ajattelun taitojen, esimerkiksi ongelmanratkaisu- ja metakognitiivisten taitojen kehittäminen haastavat perinteiset arviointitavat, kuten yksinomaan muistamiseen ja tietämiseen perustuvat kokeet

tai numeroarvioinnin ilman yhteisesti jaettuja kriteereitä, puhumattakaan arvioinnin opettajajohtoisuudesta.

Opiskelun lopussa osoitetun osaamisen rinnalle tarvitaan myös oppimisprosessien arvioimista ja ohjaamista sekä monipuolisten arviointitapojen käyttöä, mukaan lukien itse- ja vertaisarviointi. Arviointivastuun jakamisen on osoitettu rohkaisevan ja vastuuttavan oppilaita sekä lisäävän tekijyyttä ja omistajuutta omaan oppimiseen. Lisäksi parhaimmillaan erilaiset arviointitavat ohjaavat reflektoimaan toimintaa ryhmässä ja omaa panosta ryhmäprosessin onnistumisessa. Näin ne tarjoavat valmiuksia myös työelämään ja elinikäiseen oppimiseen.

Kohti kriteeriperustaista arviointia

Arvioinnilta saa ja siltä pitää penätä: ”Mihin se perustuu?”. Arviointi on muuttumassa yhä enemmän kriteeriperustaiseksi. Oppilaita ei siis verrata toisiinsa vaan osaamista ja sen eritasoista hallitsemista kuvaaviin kriteereihin. Näin arviointi perustuu ensisijaisesti opetukselle asetettuihin osaamistavoitteisiin. Tämän lisäksi kriteereihin perustuvan arvioinnin etuina nähdään, että se ohjaa ja vahvistaa oppilaiden tehtäväsuuntautuneisuutta, tarjoaa perustelut arvioinneille ja lisää arvioinnin läpinäkyvyyttä. Kaiken kaikkiaan jaetut arviointikriteerit selkiyttävät, mitä opiskelulta edellytetään ja millaisia odotuksia siihen liittyy.

Kriteereiden kautta saamme yhteistä käsitteistöä keskustella ja neuvotella oppimisesta ja osaamisesta opettajien sekä oppilaiden ja opiskelijoiden kesken. Myös oppilaat voivat olla mukana kriteerien laadinnassa, mikä edesauttaa lisää oppilaiden sitoutumista opiskeluun.

Arvioinnin tehtävänä on varmistaa, että oman oppimisen reflektointi on mahdollista ja että oppimista koskeva palaute on tarkoituksenmukaista. Siksi arviointitehtävien tulisi olla kyllin haastavia mutta myös monipuolisia. Hyvät arviointitehtävät tarjoavat riittävästi näyttöä ja antavat eritasoisille oppijoille mahdollisuuden osoittaa tietämistään ja osaamistaan yksin ja yhdessä. Tällöin arviointi tarjoaa tietoa myös siitä, miten oppimisen tavoitteet ovat saavutettavissa. Arviointi ei ole kuitenkaan itsetarkoitus eikä sen tarkoitus ole ylityöllistää, joten se on myös käytännöllisyyden ja resurssien yhteensovittamista. Siksi onkin hyvä kysyä: Mitä kaikkea on tarkoituksenmukaista arvioida suhteessa tavoitteisiin? Kuka arvioi, missä vaiheessa ja miten? Arvioinnin tarkoitusta ja palautearvoa ei myöskään sovi unohtaa. Arviointitilanne onkin parhaimmillaan oppimistilanne, ja arvioinnin systemaattinen kehittäminen vahvistaa yhteisössä oppimista tukevaa kulttuuria. Lovetetaan virheitä ja kehitetään arviointia yhdessä!

Mirja Tarnanen

Mirja Tarnanen toimii professorina ja tutkimusjohtajana opettajankoulutuslaitoksella. Hän on ollut mukana useissa tekstitaitojen oppimista ja opettamista, arviointia, monikielisiä ja monikulttuurisia yhteisöjä sekä koulutusta koskevissa tutkimus- ja kehittämishankkeissa.

Lähetä palautetta kirjoittajalle: mirja.tarnanen@jyu.fi

Valokuva jutun alussa: Jyväskylän yliopiston tiedemuseon kuva-arkisto. Kuva on todennäköisesti 1910-luvun alkupuolelta, ja siinä on Jyväskylän seminaarin tyttöharjoituskoulun opettaja Viivi Särkkä oppilaineen.

Muut kuvat: Martti Minkkinen